

Rakennusteollisuus

Kilpailulainsäädännön noudattaminen RT- liittoyhteisössä

12.1.2022

Kilpailulainsäädännön noudattaminen

- Rakennusteollisuus RT ja sen jäsenjärjestöt ovat keskenään kilpailevien yritysten yhteisiä foorumeita
- Kilpailunrajoitukset, joilla vahingollisia vaikutuksia, on kielletty kilpailulainsäädännössä
 - Kilpailua rajoittavat sopimukset ja menettelytavat ovat laittomia
 - Keskeisimmät kiellot koskevat kartelleja ja määräävän markkina-aseman käyttöä
- Rakennusteollisuus RT:n ja sen toimialajärjestöjen tehtävänä on noudattaa periaatteita, joilla turvataan tasapuolinen ja häiriötön kilpailu markkinoilla
- RT:ssä on laadittu ohje kilpailulainsäädännön noudattamisesta 2018 ja se on päivitetty 2021
 - Ohje on tarkoitettu RT:n, sen jäsenjärjestöille, jäsenjärjestöjen henkilöstölle sekä yrityksiä edustaville henkilöille, jotka osallistuvat edunvalvontatyöhön ja toimintaan
 - RT:n henkilökunnalle on järjestetty kattava koulutus aiheesta 10.1.2019 ja ohjeistus sisältyy uusien henkilöiden perehdytykseen
 - Vuonna 2018 tehtyyn ohjeeseen on laadittu 28.6.2021 lisäliite vuonna 2021 kilpailulainsäädäntöön tulleista muutoksista.

RT:n kilpailulainsäädännön noudattamisohje

- Ohje auttaa tunnistamaan järjestötoiminnassa tilanteita ja menettelytapoja, joihin liittyy tyypillisesti kilpailuoikeudellisia riskejä
- Ohjeen tarkoitus varmistaa, ettei järjestön toiminnassa synny kilpailuoikeuden kannalta kiellettyjä tilanteita
- Ohje ei anna tyhjentävää vastausta ja tapauskohtaisesti joudutaan arvioimaan lainsäädännön soveltamista etukäteen
- Ohjeistus keskeisten kilpailusääntöjen huomioimiseen liittyen mm. kokouksiin, kiellettyyn tietojenvaihtoon tai yhteistyöhön ja tilastointiin
- Ohje kertoo mitkä ovat seuraamukset ja haittavaikutukset kilpailuoikeudellisten sääntöjen rikkomisesta
- Sisältää ohjeistuksen viranomaisten yllätystarkastusta varten.
- Ohjeessa mainittuja sääntöjä on noudatettava muodollisissa ja epämuodollisissa yhteyksissä

Kartellit

- Kartellit ovat kaikkein vakavimpia kilpailunrajoituksia ja ne ovatkin aina kiellettyjä riippumatta siitä, rajoittavatko ne tosiasiaassa kilpailua vai eivät
- Kiellettyjä ovat mm. seuraavat kilpailijoiden väliset sopimukset ja menettelytavat:
 - Markkinoiden tai asiakkuuksien jakaminen
 - Tuotantomääristä sopiminen
 - Kollektiivinen boikotti
 - Kilpailusta pidättäytyminen
 - Tarjouskilpailussa tarjouksista sopiminen
 - Sensitiivisten tietojen tai liikesalaisuuksien vaihtaminen tai signaloiminen markkinoilla

Kielletty kartelliyhteistyö

- Voi syntyä
 - Nimenomaisella kirjallisella tai suullisella sopimuksella
 - Sopimukseen rinnastuva löyhempi yhteistyö, yhteisymmärrys tai yhdenmukaistettu menettely tai jopa vapaamuotoinen keskustelu
 - Yritysten välisen vapaamuotoisen tietojen vaihdon seurauksena
 - Toimialajärjestön päätöksellä, ohjeella tai suosituksella
 - Suositus, joka voi vaikuttaa jäsenyritysten kilpailukäyttäytymiseen tai yhdenmukaistaa sitä.
 - Sillä, että yritys osallistuu kokoukseen tai muuhun yhteistyöhön, jolla on tosiasiasa kilpailua rajoittava tarkoitus, eikä yritys aktiivisesti irtisanoudu kielletystä yhteistyöstä

Kielletty tietojenvaihto

- Kielletyillä tietojenvaihdolla tarkoitetaan hintoja tai määriä koskevien tietojen tai muiden liikesalaisuusluonteisten tietojen välittämistä kilpailijoiden välillä
 - Yksilöityjä hintoja tai määriä koskevien tulevien tietojen vaihtaminen katsotaan lähtökohtaisesti aina kartelliksi
- Signaointi on yksi kielletyn kilpailuyhteistyön muoto, jossa yritys tai yritysten yhteenliittymä julkistaa median välityksellä tai muuten julkisesti tulevaa käyttäytymistään koskevia tai liikesalaisuusluonteisia tietoja
- Riski kiellettyyn signaointiin kasvaa mitä yksityiskohtaisempia tiedot ovat ja mitä säännöllisemmin niitä julkistetaan tai jos kilpailijat vastaavat omilla ilmoituksillaan

Kokoukset toimialajärjestössä

- Kokouksista on etukäteen laadittava esityslista
- Esityslistalla ei saa olla kiellettyjä aiheita
 - Aiheita, joilla saattaa olla vaikutusta yritysten tulevaan hinta- tai markkinakäyttäytymiseen
- Kokouksissa tulee keskustella ainoastaan aiheista, jotka ovat esityslistalla
 - Mikäli tulee esille muita aiheita, on huolehdittava ettei keskustelu siirry kiellettyihin aiheisiin
- Kokouksissa toimialajärjestön edustajan on huolehdittava, ettei keskustelu ajaudu kiellettyihin asioihin
 - Tarvittaessa puheenvuoro on keskeytettävä ja mikäli keskustelu vastalauseesta huolimatta jatkuisi on kokous keskeytettävä
 - Myös muilla osallistujilla velvollisuus keskeyttää puheenvuoro tarvittaessa
- Kokouksista on aina laadittava pöytäkirja, johon kokouksen kulku ja käsitellyt aiheet on selkeästi dokumentoitu

Mistä ei saa keskustella

- Hinnat (esim. tuotteiden tai palveluiden), maksuehdot
- Hintaan vaikuttavat tekijät, hinnoitteluperusteet, hintakomponentit
- Tiedot joista voi päätellä esim. kustannusrakenteen tai tuottotavoitteen
- Osto- ja myyntimäärät
- Markkinaosuudet
- Tavarantoimittajat ja niiden myyntiehdot
- Myyntialueet
- Hankintalähteet ja ostoalueet

Mistä yleensä saa keskustella

- Yleisistä mielipiteistä ja kokemuksista alalla
- Standardointi ja pitkän tähtäyksen kehitystrendit
- Yhteiset markkinatutkimukset
- Ympäristö- ja turvallisuuskysymykset
- Uusi lainsäädäntö ja oikeuskäytäntö
 - Ei kuitenkaan yksityiskohtaisesti esim. siitä, miten jokin uudistus tulee vaikuttamaan toimialan yritysten liiketoimintaan tai hintojen kehitykseen
- Koko alan laadunvalvonta
- Koulutus
- Yhteisistä tuotekehitysprojekteista on syytä keskustella juristin kanssa ensin
- **Normaali edunvalvonta, kuten vaikuttaminen lainsäädäntöön ja viranomaistoimintaan on kilpailulainsäädännön näkökulmasta hyväksyttävää**

Rakennusteollisuus

Tietämättömyys kilpailuoikeudellisten
säännösten soveltumisesta ei poista
menettelyn lainvastaisuutta, eikä riskiä
merkittävistä seuraamuksista.

Edunvalvonta

- Edunvalvonnassa on noudatettava kilpailusääntöjä
- Edunvalvonnan nimissä harjoitettu toiminta ei muutu sallituksi, jos se on muutoin itsenäisenä menettelynä kiellettyä
- Mikäli toimialajärjestö aikoo olla yhteydessä hankintayksikköön hankinnan ehtoihin vaikuttaakseen, saattaa menettely sisältää kilpailuoikeudellisen riskin
 - Menettely voi johtaa tarjonnan yhdenmukaistamiseen tai toimialajärjestöjen poissuljentaan hankinnasta
 - Menettely arvioitava huolellisesti etukäteen

Tilastointi (esim. suhdannekatsaukset)

- Arvioinnissa ratkaisevaa tietojen vaihdon ja tilastoyhteistyön sisältö
- Kiellettyä tietojenvaihtoa on informaatio, joka on tuoretta ja yksityiskohtaista ja joka voi vaikuttaa yritysten kilpailukäyttäytymiseen
 - Esim. hinta-, myynti tai kustannustieto
- Toimialajärjestön kautta toteutettu tilastointiyhteistyö on sallittua, mikäli keskenään kilpaileville yrityksille välittyvä tieto on riittävän yleisellä tasolla
 - Yritys voi verrata alan tai alueen kokonaistilastoja omiin tietoihin
 - Yritys ei pysty tiedoista päättelemään yksittäisen kilpailijan tietoja
- Tilastotoiminnasta saatuja luottamuksellisia tietoja käsittelee vain ne henkilöt, jotka tekevät tilastoja ja joiden toimenkuva edellyttää pääsyä tietoihin
- Yritykset eivät saa vaihtaa luottamuksellisia tietoja suoraan
- Viranomaisten toimesta tapahtuva tilastointi ei yleensä ole ongelmallista

Seuraamukset

- Kilpailuvirasto on keskeinen kilpailuoikeudellisia sääntöjä valvova viranomainen
 - Laajat tutkintavaltuudet: voi käynnistää tutkinnan omasta aloitteesta tai ilmiannon perusteella
 - Oikeus kutsua kuultavaksi, suorittaa tarkastus toimialajärjestöjen tai jäsenyritysten tiloissa, oikeus tutkia materiaalia (asiakirjat, sähköpostit)
- Seuraamukset rikkomustilanteissa
 - Seuraamusmaksu, joka voi olla enintään 10 % yrityksen tai toimialajärjestön liikevaihdosta
 - Vahingonkorvaukset vahinkoa kärsineille tahoille
 - Negatiivinen julkisuus
 - Tuomioistuin ja viranomaisprosessin kustannukset
 - Yritysten liiketoiminnan häiriöt
 - Toimialan mainehaitta

Toimialajärjestöille määrättävän seuraamusmaksun laskentaperusteet tiukentuivat vuonna 2021

- Toimialajärjestön kilpailuoikeudellisen rikkomuksen seuraamusmaksun laskentaperusteet
 - Seuraamusmaksun määrää arvioitaessa otetaan oman liikevaihdon lisäksi niiden toimialajärjestön jäsenten maailmanlaajuinen yhteenlaskettu liikevaihto, jotka toimivat toimialajärjestön rikkomuksesta kärsineellä markkinalla
- Toimialajärjestölle asetetun seuraamusmaksun suorittamisesta voivat jatkossa olla vastuussa myös toimialajärjestöjen jäsenet
 - Mikäli toimialajärjestön rikkomus liittyy sen jäsenten toimintaan, voidaan yhteenliittymän maksamatta jättämä osuus sille määrätystä lainvoimaisesta seuraamusmaksusta periä viimekädessä jäsenistöltä

Seuraamusmaksumahdollisuus myös menettelysääntöjen rikkomistilanteisiin

- Toimialajärjestölle voidaan määrätä seuraamusmaksuja myös kilpailulain menettelysääntöjen rikkomisen perusteella
 - Näitä ovat mm.
 - viranomaistarkastuksen vastustaminen
 - kilpailunrajoituksen selvittämisen yhteydessä asetetun sinetin rikkominen
 - virheellisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen antaminen viranomaiselle
 - pyydettyjen tietojen toimittamatta jättäminen
 - viranomaiskuulemiseen saapumatta jättäminen
 - viranomaisen rikkomus- tai sitoumuspäätöksen taikka väliaikaismääräyksen noudattamatta jättäminen.
- Toimialajärjestöjen tulee myös entistä enemmän kiinnittää huomiota toimintaansa mahdollisen viranomaistutkinnan aikana

Ohjeet viranomaistarkastusta varten

- Tarkastajien saapuessa ota välittömästi yhteyttä omaan esimieheesi ja Rakennusteollisuus RT ry:n nimettyyn kilpailuoikeusyhteyshenkilöön
 - Anu Kärkkäinen Rakennusteollisuus RT ry puh. 050-3376699
- Pyydä esittämään tarkastusmääräys ja henkilöllisyystodistus
- Pyydä tarkastajia odottamaan, kunnes yhteyshenkilö tulee paikalle
- Päästä viranomaiset tarkistettaviin tiloihin
- Älä hävitä tai tuhoa dokumentteja tai muuta materiaalia
- Älä tee mitään sellaista, mikä voitaisiin tulkita tarkastuksen vastustamiseksi
- Pysy rauhallisena
- Ole kohtelias ja tee yhteistyötä tarkastajien kanssa
- Älä kerro tarkastuksesta sen aikana tai sen jälkeen ulkopuoliselle

Muistilista kilpailusääntelyn noudattamisesta EK:n ja sen jäsenliittojen järjestämissä kokouksissa

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n ("EK") ja sen jäsenliittojen tavanomaisessa toiminnassa järjestetään kokouksia, joihin osallistuvat yritykset saattavat olla toistensa välittömiä tai potentiaalisia kilpailijoita. Kokousten järjestäjien ja kokouksiin osallistuvien tulee huomioida EU:n ja Suomen kilpailulainsäädännön asettamat kiellot ja rajoitukset yritysten väliselle yhteistyölle. EK on laatinut erillisen ohjeen kilpailulainsäädännön noudattamisesta (2019) sekä tämän muistilistan hyvistä kokouskäytännöistä ja kielletyistä puheenaiheista. Epäselvässä tilanteessa järjestäjä tai osallistuja voi olla yhteydessä oikeudelliseen neuvonantajaan.

✓ Sallittuja aiheita:

Kokouksissa on yleensä sallittua keskustella seuraavista teemoista:

- Elinkeinoelämän yleinen edunvalvonta viranomaisiin ja poliittisiin päättäjiin päin;
- Toimialan yleinen edunvalvonta viranomaisiin ja poliittisiin päättäjiin päin;
- Työmarkkina-asiat;
- Aloitteet, lausunnot ja sääntelymuutokset;
- Työ- ja tuoteturvallisuus, ympäristönsuojelu;
- Koko alan laadunvalvonta;
- Kaikille avoimet tekniset standardit;
- Koulutus.

✗ Kiellettyjä aiheita:

Vältä kaikkia kilpailusääntöjen kannalta kiellettyjä tai herkkiä aiheita. Näitä ovat mm. keskustelut, joissa suoraan tai välillisesti sovitaan:

- Tarjousten tekemisestä;
- Hinnoista tai niihin vaikuttavista seikoista;
- Markkinoiden jakamisesta;
- Asiakkaiden jakamisesta / yhteistyöstä myynnissä tai markkinoinnissa;
- Hankintalähteiden jakamisesta / osto-yhteistyöstä;
- Tuotannon tai investointien rajoittamisesta;
- Boikoteista; ja
- Arkaluonteisen tiedon vaihdosta.

✓ Vinkkejä hyvään kokouskäytäntöön:

Kokouksen järjestäjänä:

- Älä ota esityslistalle kiellettyjä aiheita;
- Toimita esityslista liitteineen kokouksen osallistujille hyvissä ajoin etukäteen;
- Varmista, että kaikki osallistujat kirjataan kokouspöytä-kirjaan tai muuhun kokouksesta laadittavaan muistoon;
- Pitäydy kokouksessa esityslistan mukaisissa aiheissa;
- Vältä näiden ohjeiden vastaisia keskusteluja ennen kokousta, kokouksessa ja sen jälkeen.
- Jos havaitset keskustelun ajautuvan kokouksessa kiellettyihin aiheisiin, huomauta asiasta ja kirjaa huomautuksesi pöytäkirjaan. Vaadi tarvittaessa kokouksen keskeyttämistä tai poistu itse kokouksesta. Huolehdi poistumisen pöytäkirjaamisesta;
- Huolehdi, että pöytäkirjaan tai muuhun muistioon kirjataan riittävällä tarkkuudella kokouksessa käsitellyt teemat ja keskustelut;
- Säilytä kokouspöytäkirjat tai -muistiot.

Kokouksen osallistujana:

- Keskustele tarvittaessa kokouksen esityslistasta etukäteen organisaatiosi kilpailusääntelystä vastaavan henkilön kanssa;
- Pitäydy kokouksessa esityslistan mukaisissa aiheissa;
- Vältä kiellettyjä aiheita koskevia keskusteluja ennen kokousta, kokouksessa ja sen jälkeen;
- Jos havaitset keskustelun ajautuvan kokouksessa kiellettyihin aiheisiin, huomauta asiasta ja varmista, että huomautuksesi kirjataan pöytäkirjaan. Vaadi tarvittaessa kokouksen keskeyttämistä tai poistu itse kokouksesta. Pyydä, että poistumisesi pöytäkirjaan.
- Tarkista pöytäkirja tai -muistio ja informoi laatijaa kirjallisesti, mikäli se vastaa kokouksen kulkua.

✗ Arkaluonteiset tiedot:

Älä vaihda arkaluonteisia tietoja (esim. liikesalaisuudet) toisten yritysten kanssa. Arkaluonteisia tietoja ovat mm. tiedot:

- Tuote- tai asiakaskohtaisista toimituksista;
- Markkinaosuuksista;
- Myyntialueista;
- Hankintalähteistä tai hankintaehdoista;
- Kustannuksista tai kustannusrakenteesta;
- Hinnoittelusta, raaka-aineiden hankintahinnoista, hinnoitteluperusteista, hintakomponenteista tai seikoista, joista voi tehdä päätelmiä hintoihin liittyen;
- Kapasiteetista, resursseista;
- Yksilöllisistä takuukirjauksista;
- Kolmansien myöntämistä luvista ja oikeuksista;
- Investoinneista;
- Tulevaisuuden strategioista ja tavoitteista;
- Tuotekohtaisista tavoitteista, seisoikeista, tehtaiden käyttöasteesta, varastotilanteesta;
- Asiakkaista ja heidän ostoistaan;
- Luottoehdoista, takuuajoista;
- Tehdyistä tai tulevista tarjouksista;
- Suhtautumisesta tiettyyn asiakkaaseen, toimittajaan tai kilpailijaan;
- Muusta luottamuksellisesta teknisestä tai kaupallisesta tiedosta.